

Зоран Марошан

МЛЕКАРИЦА

(1993)

Пре десетак година на нудистичкој плажи у Умагу упознао сам холандску породицу Кол. Током две недеље које смо провели заједно толико смо се зближили да нам је и сама помисао на растанак тешко падала. Већи део дана проводио сам на плажи са кћерком и мајком; са кћерком сам размењивао додире, а са мајком мисли, и то без икаквих ограда, о љубави, сексу, метафизици и другим темама које би искреле током наших разговора. Нел је у таквим приликама имала обичај да бар једном помене како има снажан осећај да у мени борави дух њеног далеког претка, који је с времена на време, још из детињства, походи у сновима, и да бих свакако требао да се оженим њеном кћерком Нандом. Отац, Аат, није био склон дубоком размишљању и дугачким разговорима, али умео је да ужива у добром вину, и сваке вечери би непогрешивим инстинктом ископао по коју боцу одличног далматинског белог или црног. Син Вернер био је изврстан пливач и са њим сам често пливао далеко на морску пучину или ишао у ронилачке походе.

Шест месеци касније дочекали су ме пољупцима на амстердамском аеродрому Schiphol. Живели су у Sassenheimu, селу које се налази између Амстердама и Леидена. Наше дружење се наставило природним током и није било поремећено чак ни одлучним Нандиним одбијањем да изгуби невиност. Аат нас је возио у својим колима по целој Холандији, а најчешће смо ишли у Амстердам, где бисмо обавезно прво свраћали у Ван Гогов и Народни музеј, а потом, после обиласка града, одлазили у Четврт Црвених Светиљки. Након тога бисмо у неком кафићу разговарали о сликама и обнаженим дамама из излога и наливали се холандским пивом, што на наш а што на рачун куће. Амстердамљани за себе кажу да су највеселији људи на свету. Холандија је у мени будила неку давно успавану, пријатну успомену.

Међутим, мој утисак о Холандији остао би непотпун а ова прича недоречена да једног дана нисам отишао сам у горе већ поменуте музеје, одлучивши да добро погледам сваку поједину слику која се тамо налази. Провео сам сате стојећи пред Ван Гоговим уљима и нисам могао а да не помислим како је он највећи сликар који је икада ходао земљом. Његове слике су попут срца које, иако извађено из беживотног тела, и даље пулсира у туђим рукама. То је Ван Гогов камен мудрости, двосмерна капија живота и смрти. Преплавио ме је талас страха при помисли шта би се догодило када би те слике биле враћене тамо где су и настале: вероватно би се испиле, остављајући само рам да зјапи празан и злокобан у оку посматрача. Овако, оне су пуноћа и смисао у празном свету, делић који је наследио целину, семе које је сачувало све њене особине и чека свој тренутак у новом времену. У том расположењу отишао сам до Народног Музеја. Гледао сам Рембранта, Хјеронимуса Боша, Ван Дајка и друге велике мајсторе, али сам наилазио на једва одшкринута врата. Тада сам угледао једну Вермерову слику. Била је то његова позната Млекарица, коју сам још као средњошколац видео у ликовном учбенику.

Слика је на први поглед деловала обично: жена у холандској народној ношњи стоји поред стола у кухињи

и сипа млеко из крчага у шољу која се налази на столу са тањирима и храном за доручак. Мајсторски урађено, и то је све. Али прозор, малени прозор који се налазио у горњем десном углу зида кухиње, кроз који је допирала дневна светлост, привукао је моју пажњу: иза њега се нешто догађало, нешто чега није било на слици. У почетку сам чуо грају улице, а потом сам могао разговетно да препознам поједине гласове који су се довикивали. Како је време пролазило, старе гласове су смењивали нови и живот улице се кретао својим током. Тада ми се учинило да чујем гребане по зиду и прозору, имао сам утисак да неко покушава да се попне и провири унутра. Млекарица се није померила, али гребане се наставило, и ја сам постао готово сигуран да тај неко покушава да се попне не би ли видео мене. Могао сам да замислим себе у положају те особе како се безуспешно верем уз глатки зид до високог прозора иза којег ме чека испуњене неодређених слутњи. Можда је она очекивала од мене да провирим кроз тај прозор, као што сам се и ја надао да ћу њу угледати у њему. Ипак, ма колико да нас је слика повезивала, она нас је и раздвајала.

У Sassenheim сам се вратио последњим возом. Моји домаћини су били забринути, али нису заборавили да ми понуде пиво и направе сендвич. Нисам им ништа рекао о свом необичном искуству у Народног Музеју. ме је испратила до собе и пољубила за лаку ноћ. Ујутро сам се пробудио и угледао Нанду у свом кревету. Спававала је чврсто у својој невиности.

Још неколико пута сам отишао до Народног Музеја, и сваки пут бих стојећи пред Млекарицом имао исти доживљај. Неколико дана пре него што ћу се вратити у Југославију сви смо отишли на обалу мора. Стајали смо и без речи посматрали таласе како се ваљају из даљине према нама.

Две године касније, путујући по Европи, навратио сам у Холандију.

Нел се била растала од Аата, Вернер је био у Сједињеним Америчким Државама, а Нанда се управо вратила из Енглеске са својим дечком Французом кога је упознала у повратку. "Морам ти испричати један сан који сам сањала баш пре него што ћу кренути назад кући", рече ми она: "Сањала сам да ходам улицом у неком непознатом граду и неком другом времену. Изненада, обрела сам се пред кућом са маленим прозором. Знала сам да се у тој кући налазиш ти, али како је прозор био високо изнад земље а врата закључана, нисам могла да дођем до тебе. Узалуд сам покушавала да те дозовем. Али ето, твоје присуство показује да снови лажу."

Остао сам код Колових још неколико дана пре него што ћу отићи у Белгију. Нисам желео да питам Нел да ли још увек сања свог претка. Аата сам посетио у оближњем месту где живи са својом новом сапутницом у кући на води.

Пре неколико година уснио сам како се касно увече враћам кући са једне журке. Уместо врата на спаваћој соби стајала је Вернерова слика. Дуго сам је гледао и одједном постао свестан да сањам. Ушао сам у собу и тихо се увукао у кревет да не бих пробудио своју жену. Махиално ме је обгрлила руком. Ван Гог је стајао у хошку и сликао.